

RECENZJA

pracy

na stopień doktora nauk medycznych

mgr Anny Szwedek-Trzaski

pt: Analiza czynników wpływających na podjęcie decyzji o samoleczeniu przez studentów
wybranych uczelni łódzkich

Promotor pracy: Prof. UM, dr hab. n. med. Anna Głowacka

Samoleczenie to zespół podejmowanych przez człowieka czynności mających na celu usunięcie różnych dolegliwości i objawów chorobowych bez udziału powołanych do tego celu pracowników ochrony zdrowia. Działania mające na celu prowadzenie samoleczenia stwierdza się w każdej grupie społecznej, bez względu na stopień rozwoju cywilizacyjnego, lokalizację geograficzną czy funkcjonujący aktualnie system opieki zdrowotnej.

W krajach Unii Europejskiej zjawisko samoleczenia jest przedmiotem wielodyscyplinarnych dyskusji. Dowodem tego faktu jest Europejskie Stowarzyszenie Producentów Leków bez Recepty (AESGP - Association of the European Self-medication Industry), które istnieje 49 lat i współpracuje ściśle z organizacjami skupiającymi: lekarzy, farmaceutów i pacjentów oraz współpracuje z instytucjami europejskimi ze szczególnym uwzględnieniem Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej. Odpowiednikiem AESGP W Polsce jest Polskie Stowarzyszenie Producentów Leków bez Recepty (PASMI), które istnieje od 2002 roku.

Fakt coraz częściej podejmowanych przez młode pokolenie prób samoleczenia skłonił doktorantkę do podjęcia badań, mających na celu analizę tego problemu wśród studentów różnych uczelni.

Przedstawiona do oceny praca obejmuje 209 stron jednostronnego wydruku komputerowego. Układ pracy jest typowy dla tego typu opracowań.

We wstępie pracy, na 18 stronach, Doktorantka omówiła zagadnienia dotyczące problematyki badań. Autorka zaprezentowała podstawowe definicje procesu samoleczenia.

Następnie dokonała analizy problemu samoleczenia w Polsce oraz analizy czynników sprzyjających stosowaniu samoleczenia, a następnie omówiła zagrożenia z tego wynikające.

Cele pracy sformułowane przez Doktorantkę to:

1. identyfikacja czynników wpływających na podjęcie decyzji o samoleczeniu przez studentów wybranych uczelni łódzkich (Uniwersytetu Medycznego i Politechniki),
2. ocena świadomości studentów na temat korzyści i zagrożeń jakie niesie ze sobą samoleczenie dla człowieka i środowiska,
3. ocena rodzaju stosowanych metod samoleczenia wśród studentów
4. analiza źródła informacji o lekach stosowanych w samoleczeniu przez studentów,
5. ocena zjawiska samoleczenia wśród studentów uczelni medycznej i technicznej na podstawie badań ankietowych.

Badaniami autorka objęła grupę 604 studentów: 304 studentów I roku Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (73,0% kobiet i 27,0% mężczyzn) oraz 300 studentów I i II roku Politechniki Łódzkiej (59,3% kobiet i 40,7% mężczyzn).

Badania prowadzone były metoda ankietową. Udział w badaniach był dobrowolny i anonimowy. Narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz ankiety opracowany na potrzeby pracy i zaakceptowany przez Komisję Bioetyki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Kwestionariusz składał się z 47 pytań (w tym z 6 pytań metryczkowych i 41 pytań dotyczących samoleczenia). Kwestionariusz ankiety zawierał pytania zamknięte (zarówno jednokrotnego jak i wielokrotnego wyboru) oraz pytania otwarte. Respondenci wypełniali samodzielnie kwestionariusz ankiety, bez ograniczeń czasowych.

Wyniki badań Doktorantka poddała analizie statystycznej z zastosowaniem odpowiednich dla badań testów statystycznych pakietu STATISTICA. Autorka zastosowała zarówno metody opisowe, jak i metody wnioskowania statystycznego

Przeprowadzone badania wykazały, że zdecydowana większość (77,2%) studentów obu uczelni łódzkich stosowała samoleczenie. Częściej dotyczyło to kobiet (81,8%) niż mężczyzn (68,1%). Do podjęcia decyzji o samoleczeniu najczęściej skłoniło badanych niewielkie, uznane przez nich za mało istotne nasilenie dolegliwości (79,5% kobiet i 74,5% mężczyzn). Kolejnym powodem rozpoczęcia przez badanych samoleczenia był brak czasu na wizytę u lekarza, co wskazało 50,3% kobiet i 50,0% mężczyzn. Ankietowani studenci uznali również, że samoleczenie w Polsce odciąża służbę medyczną na korzyść zwiększenia poziomu opieki profesjonalnej, ogranicza korzystanie ze zwolnień lekarskich oraz obniża koszty leczenia ponoszone przez państwo.

W przypadku wystąpienia dolegliwości takich jak: bóle głowy, gardła i brzucha w przypadku wystąpienia objawów charakterystycznych dla infekcji wirusowych górnych dróg oddechowych respondenci korzystali głównie z porad farmaceuty. Tylko 9,6% badanych zgłaszało się do lekarza pierwszego kontaktu. Leki stosowane w samoleczeniu studenci nabywali najczęściej w aptece bez recepty i stosowali je najczęściej rzadziej niż raz w miesiącu. Ponad połowa badanych zażywała podczas samoleczenia jednocześnie kilka leków. Dużą popularnością wśród respondentów cieszyły się leki ziołowe, stosowane przez ponad połowę badanych. Przed sesjami egzaminacyjnymi studenci stosowali często dostępne bez recepty leki uspokajające, a w okresie intensywnej nauki prawie co drugi badany (40,6%) używał środka wspomagającego pamięć i koncentrację.

Podczas stosowania leków dostępnych bez recepty ponad 85,0% studentów kierowało się informacją dotyczącą dawkowania zawartą na opakowaniu lub w ulotce.

Prawie wszyscy badani posiadali w domowej apteczce leki przeciwbólowe (98,0% kobiet, 86,8% mężczyzn), przeciwgorączkowe (89,0% kobiet i 82,4% mężczyzn) oraz witaminy (88,5% kobiet i 90,7% mężczyzn). Wśród innych grup leków, które badani posiadają w domu najczęściej wymieniane są leki przeciwkaszlowe (56,5% kobiet i 54,4% mężczyzn) i zioła (57,3% kobiet i 50,0% mężczyzn).

Podczas wizyty u lekarza tylko 35,9%, ankietowanych studentów informowała o prowadzonym przez siebie samoleczeniu

Większość badanych zdawała sobie jednak sprawę z możliwych działań ubocznych stosowanego przez siebie leczenia. 80,3% ankietowanych kobiet i 77,0% mężczyzn posiada wiedzę dotyczącą możliwości uzależnienia organizmu od dostępnych bez recepty leków leki uspokajających. 71,3% kobiet i 68,1% mężczyzn posiada również wiedzę o podobnym działaniu leków przeciwbólowych. 23,5% studentów spotkało się z niepożądanym działaniem leków z tych grup. Aż 83,4% studentów posiada wiedzę o możliwości maskowania objawów choroby przez stosowane leki uspokajające i przeciwbólowe, co utrudniać może postawienie przez lekarza właściwego rozpoznania i zastosowania odpowiedniego leczenia.

Wśród leków najrzadziej stosowanych bez porozumienia z lekarzem badani wymieniali antybiotyki. Większość studentów (74,3% kobiet, 71,6% mężczyzn) uważało, że samowolne ich stosowanie w samoleczeniu może być zagrożeniem dla zdrowia.

Oceniając źródła informacji o lekach bez recepty za najbardziej wiarygodne respondenci uznali farmaceutę (74,8% kobiet, 72,6% mężczyzn) i lekarza (67,0% kobiet i 75,0% mężczyzn). Źródłem informacji o lekach były również dla badanych reklamy leków oraz

strony internetowe. Więcej niż połowa badanych (65,4%) odczuwa potrzebę stałej i systematycznej edukacji na temat samoleczenia.

Uzyskane wyniki badań Doktorantka porównała z danymi literaturowymi. Na 16 stronach maszynopisu Doktorantka przeprowadziła merytoryczną dyskusję cytując aktualne pozycje piśmiennictwa w liczbie 122, zarówno zagranicznego jak i krajowe, dobrze dobrane i wykorzystane.

Wnioski w liczbie 6 dobrze odzwierciedlają i odpowiadają na cele jakie zostały postawione w tej pracy.

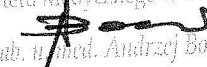
Przy pisaniu pracy Doktorantka nie ustrzegła się drobnych błędów. Błędy literowe i interpunkcyjne wymagają eliminacji przy przygotowywaniu pracy do druku. Z uwag jakie nasunęły się po przeczytaniu pracy wg recenzenta z powodu dużej ilości tabel i rycin powinny one być umieszczone w treści pracy.

Mgr Anna Szwedek- Trzaska wykazała się umiejętnością stawiania sobie celu, planowania i prowadzenia badań oraz zdolnością prawidłowego wnioskowania. Na podkreślenie zasługuje fakt, że praca ta jest jednym z nielicznych tego typu badań dotyczącym samoleczenia .

Recenzowana rozprawa doktorska odpowiada warunkom określonym w ustawie o tytule i stopniach naukowych, dlatego przedkładam Wysokiej Radzie Wydziału Wojskowo-Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wniosek o dopuszczenie Pani magister farmacji Anny Szwedek-Trzaski do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof dr hab.n.med. Andrzej Borzęcki

Lublin 19.12.2014 r.

KIEROWNIK
Katedry i Zakładu Higieny
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

prof. dr hab. n. med. Andrzej Borzęcki